

Хората, които са загрижени за демокрацията в Италия, се интересуват по-малко от намесата на правителството в индустрията и повече от вмешателството му в средствата за масово осведомяване. Най-голямата причина за безпокойство е самият Берлускони, който след като идва на власт, прибавя към медийната си империя (която притежава трите най-големи частни канала и държи около четирийсет и пет процента от телевизионните зрители на страната) и контрола над трите държавни телевизионни канала. Когато става за втори път министър-председател през 2001 година, той е твърдо решен да установи по-строг контрол върху четирийсет и петте процента на националната телевизия РАИ.

Определено няма намерение да търпи критики от РАИ. Вече е имал няколко неприятни изживявания, в които играят роля и каналите на държавната телевизия, затова е категоричен, че това няма да се повтори. В началото на 2001 година журналистът, написал книга за произхода на богатството на Берлускони, Марко Травальо е гост в сатиричното предаване с домакин Даниеле Лутаци. Двата надълго и нашироко разискват първите години на Берлускони в бизнеса. Осемдесет и две годишният доайен на италианската журналистика Енцо Биаджи кани Роберто

Бенини в злободневното си предаване “Фактът” точно преди парламентарните избори през 2001 година. Брилянтното изпълнение на филмовия актьор и режисьор осмива Берлускони. Микеле Санторо води предаването “Шуша”, което често стига прекалено далеч в бизнеса и делата на политиката. През април 2002 година, на пресконференция в София, Берлускони изпраща открито враждебно послание, което е крайно недвусмислено. Той очаква управителния съвет на РАИ да се разправи с тримата журналисти, водещи предаванията, в които министър-председателят е критикуван. “На тези трима журналисти им се плаща с парите на обществото, а те престъпно се възползват от обществената телевизия - заявява Берлускони. - Надявам се новото управление на РАИ да вземе всички мерки, за да прекрати тази злоупотреба.” Биаджи недоумява как собственик на три телевизионни канала, който има верни и доказали се приятели и в държавните канали, не разполага с достатъчно средства, за да се защити сам. “Нима си въобразява, че в демократичното общество опоненти, които не разполагат с неговите ресурси, нямат право да изразяват несъгласие?” - казва Биаджи.

Договорите на тримата журналисти не са подновени и Берлускони постига своето в РАИ, но с цената на всеобщо недоволство. Двама директори подават оставка в знак на протест срещу манипулирането на новините, ежедневните предавания и стратегията, която цели да ослаби РАИ за сметка на бизнеса на Медиасат. Призивите на италианският президент Карло Азелио Чампи за плурализъм на информацията са глас в пустиня. В края на 2003 година правителството прокарва през парламента закони, които целят укрепване позициите на Медиасат и облагодетелстване на медийната групировка на министър-председателя. Законите са належащи, защото Медиасат трябва да заобиколи постановлението на конституционния съд Ретекуатро да спре ефирното си излъчване до края на годината. По тази причина е даден приоритет на законопроекта “Гаспари” (по името на министъра, който отговаря за него). През есента законопроектът е гласуван от парламента, но Чампи отказва да го подпише и го връща на правителството за преразглеждане. Чампи отбелязва, че законопроектът не осигурява на италианците различни източници за новините, заплашва да създаде доминираща позиция в телевизионния бранш, застрашава приходите от реклами, от които се нуждаят за оцеляването си печатните

средства за осведомяване, освен това не предлага подходящо разписание за преминаването от аналогово към дигитално излъчване. Берлускони остава непоколебим, независимо от опасенията на Чампи. “Не съм чел забележките и няма да ги прочета” - коментира той документа, подготвен от експертите на Чампи, за да мотивират ветото наложено от президента. Берлускони твърди, че президентът връща законопроекта “Гаспари”, защото собствениците на вестници са упражнили натиск върху него.

След като Чампи твърдо отстоява позицията си, на 15 декември решението за проблемите на Медиасат става още по-належащо. Бързо трябва да се изнамери начин за спасяването на Ретекуатро. Ето защо собственикът на канала, Берлускони, подписва преди Коледа указ, който запазва канала в ефир. “Що се отнася до конфликта на интереси - заявява министър-председателят, - подобно понятие е чиста измислица.” За повечето италианци няма значение дали законопроекта “Гаспари” ще позволи на Медиасат да разшири дяла си в рекламата и ще даде възможност на Берлускони да развие вестниците си, но в Европа нарастват опасенията от растящата власт на италианския магнат над средствата за масово

осведомяване. “Берлускони не следва правилата на демокрацията. Европа не бива да е само зрител, а да се намеси с правила, които ще важат за целия континент” - казва Греъм Уотсън, лидер на групата на либералните демократи в Европейския парламент.

РАИ е ожесточено бойно поле по времето на Берлускони, както и по време на предишните правителства. Фракциите в управляващата коалиция се борят за постове в държавната телевизия и как да я организират. Колкото до министър-председателя на Италия, той просто иска да е сигурен, че критическите настроените журналисти и водещи в РАИ повече няма да говорят срещу него. Такива критикари така или иначе са малко, защото голямата част от журналистите и водещите правят всичко възможно, за да отразят изявите на министър-председателя и неговото правителство в положителна светлина. Берлускони ясно заявява какво очаква: внимателен подбор при поднасянето на новините, пристрастност и сервилност по време на интервютата с управляващите политици.

Италианските средства за масово осведомяване скланят глава и голяма част от новините, както в печатните издания, така и в телевизиите, стават обект на авто-

цензура. Журналистите, които работят за водещите италиански вестници, говорят за силния натиск, но администрацията на Берлускони започва да упражнява насилие и върху чуждестранните журналисти. Въпреки това някои италианци смятат, че честното и пълно отразяване се извършва от чуждестранната преса, заинтересувана от събитията в тяхната страна.

В края на 2002 година общественото сдружение “Репортери без граница”, което е създадено, за да защитава свободата на пресата и правото ѝ да бъде информирана, за да информира на свой ред обществеността, публикува първия справочник за свободата на пресата по света. Всички петнайсет страни-членки на ЕС имат добри резултати с изключение на Италия, която е на 40-то място и е след страни като Коста Рика (15 място) и Бенин (21 място). Според “Репортери без граница” страните с най-голяма свобода на пресата са Финландия, Исландия, Холандия, Норвегия и Дания. През 2003 година Италия изпада на 53-то място.

В годишния си доклад за Италия, публикуван през май 2003 година, организацията пише: “Разнообразието на новините в Италия не е гарантирано, тя е единствената голяма западна демокрация, където по-голямата част от

средствата за масово осведомяване, частни или държавни, са пряко или косвено подчинени на правителството. Безбройни са посегателствата срещу свободата на пресата през изминалата година, особено цензурата на петте телевизионни програми и застрашителния брой обиски в офисите на вестниците и домовете на журналистите, под предлог че се води борба с тероризма. Съдилищата също нарушиха правилата на ООН, когато осъдиха двама журналисти на затвор за обида в ефир.” Седмица преди публикуването на доклада, “Репортери без граница” издават специално разследване, посветено на конфликта на интереси около Берлускони - конфликт, допълнително усложнен от постоянното му вмешателство в управлението на РАИ и уволняването на двама журналисти. “Без да зачита конституцията, Берлускони се намесва в назначаването на новия управителен съвет на РАИ, язвителните му атаки срещу журналистите в РАИ са неуместни и неприемливи за човек с неговото обществено положение” - се казва в доклада от разследването.

Италианци, обезпокоени от заплахата, която представлява Берлускони за демокрацията, смятат, че натиск отвън ще помогне. Но малцина са убедените, че Европейският съюз отново ще наложи санкции както в

Австрия, където през 2000 година дясната екстремистка Партия на свободата на Йорг Хайдер влиза в управляващата коалиция. Натискът над журналистите, критикуващи правителството, е зловещ знак не само за Италия, но и за цяла Европа. Берлускони заплашва демонстрант в сградата на съда в Милано, който нарича министър-председателят “шут” и извиква, че трябва да бъде съден, както всички обикновени граждани. С това Берлускони показва, че стандартните правила на политиката и демокрацията не важат за него. Неудобните въпроси и ругатните са част от ежедневието на всяка обществената фигура, но Берлускони не го разбира. За него критикуването е недопустимо.

Берлускони отговаря на критиките в типичния за самомнителната си и авторитарна природа стил. Голямото му богатство и съмнителните му сделки в миналото би трябвало да предупредят италианците, че той ще се опита да задуши правото на свободно изразяване. Ненапрасно е бил член на тайната масонска ложа П2, която (както стана известно) е придобила по престъпен начин контрола върху “Кориере дела сера” в началото на 80-те. Планът за възраждане на демокрацията на П2 изобщо не възражда демокрацията, а цели контрол над общественото мнение.

Едва ли е случайно, че Берлускони се опитва да направи “Кориере дела сера” част от своята империя. През май 2003 година редакторът на вестника е принуден да подаде оставка, подложен на натиск от поддръжниците на правителството, защото репортажите му за процесите, на които Берлускони и Превити са обвиняеми, са изключително дразнещо четиво. Там, където информацията не може да бъде управлявана или нейните източници - купени, журналистите получават уроци по правилното поведение. Парите, средствата за масово осведомяване и политическата власт на Берлускони са стряскаща комбинация.